

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagasky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

Iztrebljenje Gruberjevega kanala.

Po mojem mnenju naj se principijelno sklene, da se najprej Gruberjevemu kanalu struga poglobi, s trebljenjem Ljubljanice, ki teče skozi mesto, pa naj se začasno še nekoliko počaka. Poprej sem tudi uže omenil in dokazal, da se s prvim delom vred tudi mora ponižati zadnji kos Ljubljanice od izliva Gruberjevega kanala naprej. Od izpeljave te kunete pa je tudi odvisno, da se zamore Gruberjev kanal v spodnjem koncu popolnem izkopati, in sicer — kakor je to zapisano v proračunih stroškov — vse delo dokončati na suhem, zato je treba:

1) najprej izbiti in izstreliti kuneto, za kar eno leto zadostuje, ker bi se lahko delalo tudi ob času višje vode.

2) Kakor bi se začelo kopati in iztrebljavati, moralo bi se tudi ob enem navoziti na dotično mesto vse gradivo, ki je potrebno za zidanje projektiranih vzpornih zatvornic, kajti ako hočemo Gruberjev kanal iztrebiti, moramo ga tudi zapreti in koristno je, če porabimo vzporne zatvornice tudi za zaprtje vode. O teh zapiralnih zatvornicah bodem še pozneje omenil potrebne reči.

3) Naj se reka zagradi ob času, ko se bodo pomladanske najvišje vode uže upadle in ne bode več pričakovati večje višine vode. Zapiralni nasip naj se naredi v profilu štev. 2; ker se mora kanal razširiti, dobilo bi se tu potrebno gradivo za nasipovanje.

4) O ravno tem času, ko se bode voda zgradila, naj se zida provizoričen most čez Gruberjev kanal, ki bode nadomestoval dolenski (karlovški) most, kedar se bode ta popravljaj.

5) Ko bode narejen zgornji nasip čez vodo, tedaj se morajo koj pričeti zidati vzporne zatvornice. Ker bode potrebno gradivo za zidanje uže poprej na mestu pripravljeno, lahko se bode podzidje teh zatvornic v 2 mesecih dokončalo. Najbolji čas za zidanje so pač meseci junij, julij in avgust, ker je v tem času voda najmanj napeta in bi zato tudi slučajno nastale srednje vode zamogle neškodljivo odteči skozi Ljubljanico.

Železni deli se bodo v kratkem času lahko montirali (pripravili), tako da se bodo zatvornice v imenovanih treh mesecih zamogle dokončati.

6) S tem delom vred mora se začeti popravljati dolenski most in tudi dovršiti. Kakor sem uže poprej omenil, treba mu bode obloke in srednji steber podreti in strugo ponižati; to se bode pa moralo delati le polagoma, da se spodnja tla ne pretresejo in ne zrahljajo. Zato bode treba pilote le v taki globočini odrezati, da se bode novo dno struge zamoglo na-nje postaviti.

Ko se bodo mostu opore popravile, mora se takoj vložiti železna konstrukcija in most oddati v porabo.

7) Kakor hitro bode to dokončano, naj se vložé železni bruni v zatvornice, provizorični nasip pa, ki je vodo zapiral, naj se podere, kolikor to dovoli višina vode. V zapornice vloženi železni bruni bodo vodo v Ljubljanici zgradili in jo tako prisilili, da bode tekla skozi ljubljansko mesto tudi ob času najplitvejše vode. Ko bi pridrle višje vode, mora se s ponižanjem struge v kanalu nekaj časa ponehati, da bi se tudi kanal lahko porabil za odpeljavo najvišje vode.

8) Trebilna dela v kanalu se ločijo na 2 vrsti, in sicer razločujem:

- a) Pravo znižanje dna struge, ki bi se izvršilo z izkopanjem prsti in prodovja in na nekaterih mestih z izstreljanjem kamenja;
- b) zidanje taloudnih tlakov, in konečno
- c) postavljanje taloudnih zidov, ki bi bili v varstvo sedanjemu obrežnemu zidovju.

Kar leži kanala pred zatvornicami, moralo se ga bode potrebiti pod vodo z vodotrebnikom (Bagger), od zatvornice naprej pa se bode lahko delalo na suhem. To je dobiček, ki se bode dosegel samo z izkopanjem kunete v zadnjem koncu Ljubljanice in s pomočjo zatvornic.

Kanal pred zatvornicami se bode smel še le tedaj ponižati z vodotrebnikom, ko bode spodnji konec struge popolnem poglobljen.

Predno se pa bode začelo dalje izkopavati, mora se na dnu struge narediti mala kuneta, po kateri se bode odtekala izpodtalna in ona voda, ki bode prilezla skozi sklade železnih brunov pri zatvornici; ta odvodni jarek se bode sproti globokeje izkopaval, kakor bode celo napredovalo.

(Dalje prihodnjič.)

Zapisnik

Slovenske Matice.

a) Posvetovanje književnega in gospodarskega odseka 31. januarja 1883.

Prvosednik: g. J. Marn; odborniki: gg. dr. A. Jarc, A. Kržič, Fr. Levec, A. Praprotnik, L. Robič, A. Senekovič, Fr. Šuklje, J. Tomšič, J. Vavrū, M. Vodušek, Fr. Wiesthaler, V. Zupančič, dr. J. Zupanec; tajnik: g. Fr. Orešec.

Gospod prvosednik pove, da nekatere silne in tudi sitne stvari zahtevajo, da se književni in gospodarski odsek, ker odboru ne mogoče, koj posvetujeta in o njih določita.

Prebravši dopis g. B. Raiča od 26. januarja, da bi Matica do konca julija v cirilici izdala Cafov „Dopolnek, popravek in razjasnilo k Miklošičevemu starosl. slovarju“, pravi: Ultra posse nemo tenetur. V cirilici do julija in v zdanjih stiskah Matici tega spisa natisniti nê mogoče.

Ves odbor pritrudi svêtu, da se g. B. Raiču tako odgovori.

„Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici“ želi biti brezplačni ud Matice Slovenske.

Odgovori se mu, da se tako sprejeti ne more. Ako bodo društva zastoj knjige prejerala, kako more Matica obstati?

O prošnjah za knjige pravi gospod prvosednik, da Matica nema več toliko knjig, nekterih celo nič več. V dopisu od 16. januarja piše tudi g. Robič, naj se nikomu več ne darujejo knjige. Konec leta 1881. bilo je Matičini glavni povrniti 8370 gold. 40 kr., kar se je za izdavanje knjig in za druge reči več potrosilo, kakor bi se bilo smelo. To posojilo povrniti Matičini glavni bode mogoče le po dohodkih od prodanih knjig. Gosp. prvosednik zatorej svetuje, da se knjige nekoliko časa ne darujejo, o priliki pa naj Matica sama naznani, kterih knjig še more in hoče potrebnim prošnjikom v dovoljene namene darovati.

Tudi ta predlog se enoglasno odobri.

Gosp. dr. Jože Pajek vrnil je Vrazovo slovensko književno zapuščino, posojeno mu za spisovanje kulturhistoričnih razmer štajarskih Slovencev, in svetuje, Matica naj izdá Vrazovo zapuščino z napevi vred.

Predlog gosp. dr. J. Pajeka — pravi gosp. prvosednik — je vse hvale vreden, ali kdo uredi Matici Vrazovo zapuščino?

Gosp. dr. Gustav Ipavic poslal je za „Slovenski Štajar“ eno polo razprave: Rodovitnost zemlje; izroči se gosp. odborniku Zupančiču, da bi poročal o njej v prihodnji odborovi seji.

O Macunovi „Književni zgodovini štajarskih Slovencev“ svetuje gosp. prvosednik: Ker tiskarna čakati ne more zaradi pomanjkanja črk in ker za 1882. leto Matica nikakor ne more izdati te knjige, naj se natisnete zloženi poli na čisto v odločenem številu in stavek naj se razdere, drugo pa naj čaka, da se za 1883. leto natisne in potem vkup dá na svetlo.

Sprejme se tudi ta predlog.

Končavši svoje poročilo, da gosp. prvosednik besedo gosp. odborniku Šukljeju, ki poroča:

a) da je po odborovem naročilu povabil vse ljubljanske tiskarje razun g. Milica. Vsi so obljubili oglašiti se za tiskanje Spomenika, ali do danes še nikdo nê poslal nobene ponudbe razun gosp. Bamberga, ki bi naročil takih posebnih črk in takih lepšav, kakoršnih zahteva odbor. Po njegovem proračunu iznašali bodo troški tiska samega okoli 2000 gold. Govornik svetuje, da se tiskanje Spomenika naroči pri gosp. Bambergu.

Gosp. Robič vgovarja, da je to ogromno drago. Naj se zatorej ponudba z gosp. Bambergom danes še ne sklene, ampak naj se ljubljanski tiskarji še enkrat povabijo, ali ne bi vendar kateri Spomenika ceneje ne natisnil.

Gosp. dr. Zupanec pravi, da bi ponudeb čakali za- stonj; kdor je hotel, ta se je tudi oglasil.

Gosp. Šuklje je enakih misli. Skrbeti pa je tudi za to, da bode Spomenik, kolikor le mogoče dovršen. Pro- tivniki bodo prežali na vsako hibo. Čakati pa se ne more dalje. Če hoče tiskarna novih črk kupiti, potre- buje 3—4 tedne, kupiti je papirja in pripraviti drugih potrebnih reči; tiskati pa mora začeti 1. aprila. Zatorej ostaje pri svojem predlogu, da se tiskanje Spomenika naroči pri gosp. Bambergu.

Predlog gosp. Šukljeja sprejme se z vsemi glasovi proti Robičevemu.

b) Gosp. Šuklje svetuje dalje, naj se Spomenik natisne na papir chamois.

Sklene se, da se natisne 2000 knjig Spomenika: 150 knjig na papir chamois prve vrste, 1850 pa na chamois druge vrste.

Format bodi srednja četverka.

Na predlog g. prvosednika Marna izvoli se Spomeniku za urednika g. odbornik Šuklje, kteremu naj pomagajo gg. odborniki Kržič, Levec, Pleteršnik, Senekovič in Wiesthaler.

Odborniku Šukljeju dovoli odbor, da sme svoj spis iz Spomenika na svoje troške tudi nemški izdati, toda s pristavkom, da je iz slovenščine, in ne prej, dokler ne izidejo vse Matičine knjige za 1882. leto.

Gosp. prvosednik poprašuje, kako je s tiskanjem Lovčevih zapiskov, in zakaj se Letopis še ne tiska.

Gosp. odbornik Levec odgovarja, da je tisk Lovčevih zapiskov nekoliko zadržavala nevarna bolezen korektorja g. Cimpermana, slabi rokopis in jako zamudna korektura, in da Letopisa nê dal tiskati, ker Lovčevi zapiski ne gredó od rok. Zato svetuje, naj se gospodarski odsek s tiskarno pogodi ter natanko določi dan, do katerega morajo knjige dovršene biti.

Odbor naroči odborniku Levcu, naj preišče, zakaj se knjige tako počasi tiskajo, in določi, da morajo Lovčevi zapiski vsaj do 15. marca, Letopis vsaj do 1. junija, Spomenik vsaj do 15. junija natisnjeni biti.

Ker se nikdo več za besedo ne oglasi, sklene g. prvosednik posvetovanje.

b) Seja književnega odseka 12. marca 1883.

Prvosednik: g. Fr. Levec; odborniki: gg. A. Kržič, M. Pleteršnik, A. Praprotnik, A. Senekovič, Fr. Šuklje, J. Tomšič, Fr. Wiesthaler; tajnik: g. Fr. Orešec.

Gosp. prvosednik naznanja, da je on namesto bolnega prvega prvosednikovega namestnika gosp. Marna v sejo sklical vse gg. Matičine odbornike, ki so člani književnega odseka, ker se je po naročilu gosp. prvosednika P. Grassellija posvetovati in odboru v prihodnji seji poročati o važnih dopisih.

1. Slavna jugoslavenska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu praša Slovensko Matico, ali bi sprejela njen predlog, da bi se tudi pri nas kakor pri Italijanih, Francozih, Nemcih in drugih narodih zbirali od časa do časa književniki in gojitelji pojedinih strok znanosti.

Sklene se odboru Matice Slovenske poročati, da je književni odsek ta predlog radosten sprejel, obljubil sodelovati in da pričakuje od slavne jugoslavenske akademije v Zagrebu daljnih predlogov.

2. Gosp. profesor Erjavec piše, da je od gosp. profesorja Glowackega prejel nad polovico rokopisa: „Flora slovenskih dežel“, in da je tudi za ostalo polovico osnova gotova.

„Med mnogimi knjigami za nemško Floro nê nobene, ki bi se mogla s to meriti. Pri vsem tem, da odgovarja vsem strogo znanstvenim terjatvam, je vendar lahko umevna in jako praktična.“

Gosp. poročevalec svetuje, da se delo izda v dveh zvezkih, in sicer 1. za leto 1883. in 2. za leto 1884.

Književni odsek je te misli, da se izdá „Flora slovenskih dežel“ v enem zvezku in za eno leto.

3. Gosp. dr. Jože Pajek v Mariboru poslal je Matici rokopis: „Obraz narodnega duševnega žitka štajarskih Slovencev“, ki se gosp. odborniku Antonu Kržiču izroči na pregled.

4. Lovčevi zapiski, I. del, spisal J. S. Turgenev, so natisnjeni; zloženi ste dve poli Letopisa.

5. Gosp. odbornik Šuklje poroča, da spis „Iz dobe cesarja Rudolfa II.“ ne bode za Spomenik.

Gosp. S. Gregorčič poslal je pesen za Spomenik, drugi gg. pisatelji pa so obljubili leposlovnih spisov.

Po tem posvetovanji sklene prvosednik sejo.

Govor poslanca Hausnerja

v 271. seji zbornice poslancev 28. februarja o proračunski razpravi.

(Dalje.)

Ker je bila uže slišati beseda o veliki nravni resnobnosti, prašam Vas, gospóda moja, in zahtevam odgovora na to: kje, kdaj in o kateri priložnosti je dve leti sèm opozicija pokazala to veliko nravno resnobnost? Je bilo to li pri vravnanji zemljišnih davkov, kjer se je razcepila in na vse strani pogodila? Je li bilo takrat, ko je glasovala in govorila zoper razširjenje in demokratiziranje volilnega reda? Je li bilo takrat, ko je veliko načelo svobodnosti obrtnije zavrgla? Je li bilo zadnjič, ko se je začela poganjati za pravico razprodavanja dveh časnikov, pa ni imela poguma, predlagati prenarredbe vse tiskovne postave? Ali je bilo včeraj, ko je nastopila z velikansko trditvijo, da je na dan prišla neznanjska korupcija (spridenost), kakoršne dozdej ni bilo